

La dona i la **fúria**

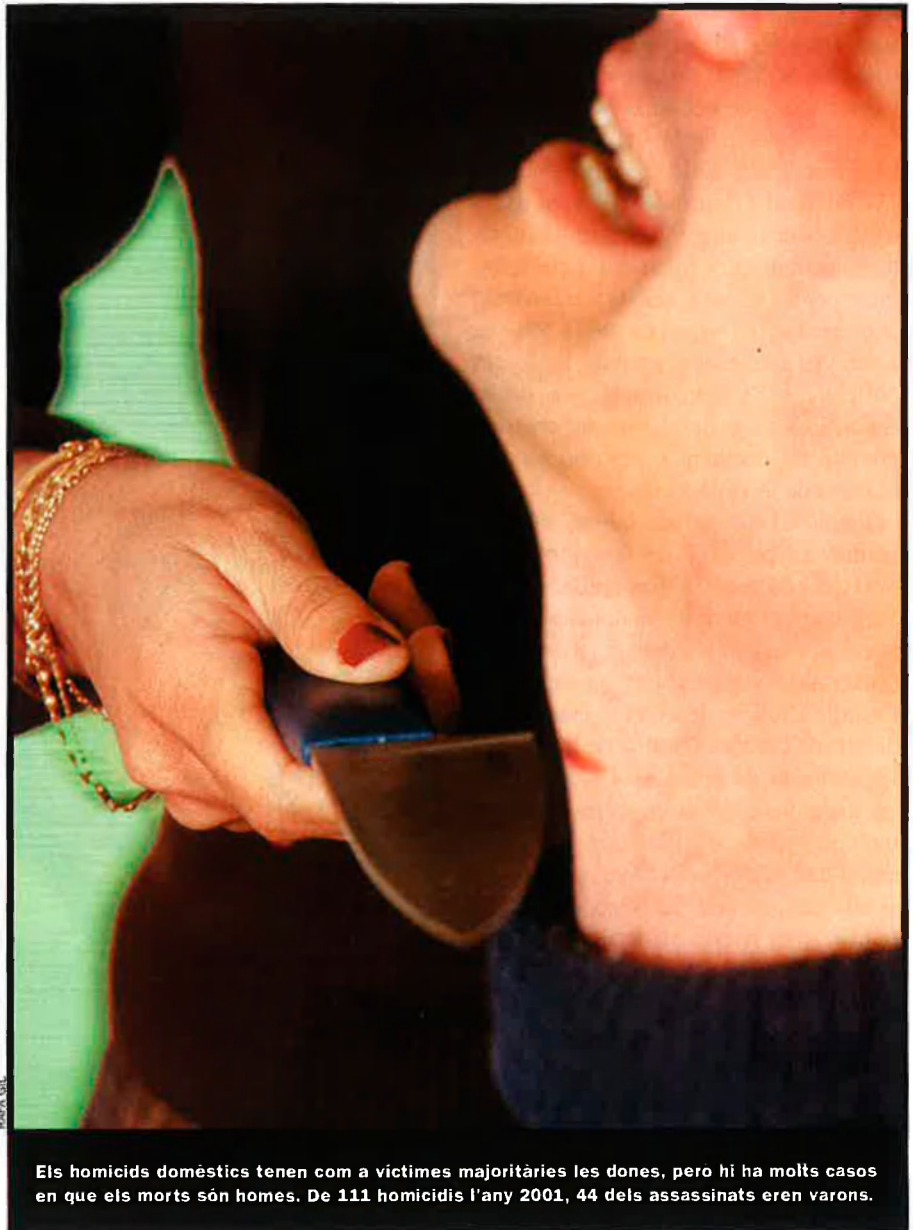
La biologia i la socialització allunyen la dona de l'exercici de la violència. Però la relació femenina amb el delictes es troba en evolució, potser com a reflex de la gran quantitat de dones que són mortes com a conills per individus –amants, marits, violadors– agressius, insegurs i, sobretot, covards. La violència provocada per la dona és ara per ara més masculina –més elemental i brutal– que en molts altres moments històrics.

Agustí és un mascle a l'antiga, tot i que no segons la manera ridícula de les pel·lícules de *Cine de barrio*, d'Alfredo Landa i José Luis López Vázquez. A l'antiga vol dir que pensa que, com a mascle, mereix un respecte gairebé tribal de la dona, perquè està convençut que això és el que, íntimament, volen elles: un mascle. Bé, això li ha dut molts problemes a Agustí, valencià de cinquanta anys, atractiu, simpàtic, vividor, i que, com el mateix Sean Connery –un dels seus ídols cinematogràfics– pensa que marcar la cara a una dona d'una galdada “no és tan greu si és que s'ho mereix”. És a dir, si es posa histèrica, si li falta al respecte, si li posa banyes, etcètera.

Ara bé, a Agustí li va desconcertar molt el seu primer matrimoni, que li va donar un parell de filles. Aquella dona no era submisa. Li faltava al respecte quan li pareixia, o quan ell li l'havia faltat abans. Li va posar les banyes amb un amic. I quan Agustí li va pegar una galdada, ella li la va tornar. Això va desconcertar Agustí tant que no va saber respondre, i un nou ordre es va establir en la casa de la parella: ella es comportava de manera abusiva, psíquicament, sexualment i físicament, i Agustí s'ho engolia tot. Un dia, la dona va deixar Agustí per un altre amic seu, i Agustí es va sentir l'última molècula de la creació. Es va veure com “la caricatura d'un home”. Ara Agustí viu amb una altra dona, molt més submisa i dòcil que aquella. A aquesta no li posa les banyes amb prostitutes o amb amants esporàdiques, ni la duu al límit com feia amb l'altra, però, en altres termes, sí que exerceix de mascle dominant. Ella li respecta el paper, i això el fa sentir-se segur. Agustí conta que, en una ocasió, la primera dona el va amenaçar amb un ganivet. Finalment, la sang no va arribar al riu, però ell li va preguntar com podia passar-se amb ell d'aquella manera. “És el que tu m'has ensenyat”, li va contestar la dona.

L'emulació del delictes. Era cert només en part. Perquè, a banda que Agustí haguera ensenyat a aquella dona que, per a dominar la casa, era necessari do-

Els homicidès domèstics tenen com a víctimes majoritàries les dones, però hi ha molts casos en que els morts són homes. De 111 homicidès l'any 2001, 44 dels assassinats eren varons.

minar el cònjuge en tot sentit, Maria [nom fals] prové d'un nucli familiar profundament patriarcal, on l'esposa-mare és un apèndix de l'home. “Em va passar una cosa molt estranya amb l'Agustí”, conta Maria. “D'una banda, odiava tot allò que ell em feia, i odiava que em *marcara la cara*; de l'altra, quan jo vaig començar a tornar-li els cops, i veia que ell es feia arrere, i no em responia, jo sentia que estava fent-ho bé, que era així com havia de dur el meu matrimoni.” Maria apunta que, quan era una nena, en sa casa, el pare pegava la mare. “Jo odiava això, però em vaig casar amb un home que feia el mateix amb mi; la co-

sa és que vaig acabar fent-ho jo, i em va donar resultat.”

Maria acudeix a una teràpia psicològica. Manté la relació amb l'amic d'Agustí, i diu que ací “no hi ha ningú que pegue hòsties”. Maria no és de classe social humil, ni tampoc Agustí, encara que ningú dels dos té estudis. “Ara sé que pegar no té perquè formar part d'una relació, com no té perquè formar-ne part el domini de qualsevol classe; però durant molt de temps he pensat que la violència de tota classe formava part de la parella; pot sonar estúpid, però hi ha molta gent que s'ho pensa.” “Jo entenc les dones que maten els homes”, comenta

Maria, "i més d'una vegada vaig estar a punt de fer-ho; si estàs acostumada al dolor i a la força, creus que és la força l'única cosa que pot eliminar el dolor."

Segons estadístiques del Ministeri de l'Interior, l'any 2001 es varen cometre 111 homicidis domèstics a l'estat espanyol. Les campanyes contra els maltractaments domèstics impulsades constantment per les organitzacions feministes, i la pressió social a què, en conseqüència, s'han vist sotmesos els jutges, les forces policials i l'administració, va donar fruits, i es va concretar en un creixent nombre de denúncies, però no en una baixada de la violència.

D'aquest centenar de morts, 44 eren homes. El passat 7 de febrer moria a trets un nou marit a Torrevella. Durant llargs anys el marit havia donat martiri a la dona, que l'havia denunciat quaranta (quaranta!) vegades per agressió. La Guàrdia Civil no descarta la intervenció directa de l'entorn familiar de la dona en l'ajustament de comptes. D'una banda, en un delictes de sang entre membres molt marginals de l'ètnia gitana, com era el cas, la dona pot haver pensat que si ella carrega amb la culpa de la seua família això podria evitar una posterior venjança col·lectiva. De l'altra, en el cap de tothom, també en el d'ella, batega el record de l'indult penitenciari concedit a la Tani, una dona gitana que havia estat empresonada per l'homicidi del seu home, un botxí que la torturava. És lògic, doncs, que la dona de Torrevella s'atrevesca a pensar que, en circumstàncies similars, ella també podria evitar la presó, i la ruïna per a la família.

I és que les coses han canviat molt per als delictes relacionats amb els maltractaments femenins i la defensa pròpia. Fa vint anys, Neus Soldevilla, "la dulce Neus", va ser condemnada a 28 anys per l'assassinat del seu marit, un altre botxí arrogant i brutal. Aleshores, ningú no va demanar el seu indult, ningú no es va preguntar si Neus no tenia altra opció que la de matar el tirà, en una societat que encara pensava que si la dona rebia pallisses de l'home era perquè es tractava d'"una puta", perquè "alguna cosa devia haver fet", o per les dues coses.

Però el 1997, la televisió, de manera terrible i accidental, va jugar a favor de

Abans, les dones utilitzaven més el verí en els assassinats domèstics. Ara, les estadístiques indiquen que són les armes blanques els elements de mort més utilitzats.

les dones maltractades. Una dona, Ana Orantes, va contar en Canal Sur el seu cas de desatenció judicial i policial al llarg de quaranta anys de molt seriosos maltractaments domèstics. Pocs dies després, en represàlia, el seu home la va cremar viva i va morir. Davant d'això, el magma col·lectiu ja no podia recórrer als tòpics.

Va ser una bomba, i els mitjans s'abocaren sobre tot allò que fera olor d'agressions masculines. Els moviments pacifistes i feministes aprofitaren el moment, i, en part gràcies a l'aprofitament de la conjuntura per part dels polítics per fer campanya cívica, aconseguiren que avui qualsevol tipus s'ho pense moltes vegades abans de "tocar-li la cara" a una dona: abans, una agredida que volguera

curar una denúncia d'aquest tipus podia ser ignorada. Avui, això és molt més impensable.

Però, què passa amb els homes agredits?

Morir de ridícul. Ja hem dit que 44 dels morts en homicidis domèstics eren varons. "Però la veritat és que el nombre d'"homicidis contra els marits ha baixat", assegura una font d'Institucions Penitenciàries, "i han augmentat els homicidis contra les dones". Entre altres motius, es pot considerar el de la pressió contra l'home, que ha d'acceptar que la dona és un igual social, i no un ésser que ha de representar un paper establert, i la major seguretat que tenen les esposes per denunciar i abandonar el marit mal-

tractador (molts les maten per evitar la segona opció), ja que compten amb el suport de moltes associacions i entitats sensibilitzades amb el seu problema. Així, la majoria de dones empresonades, ho estan per delictes contra la propietat –robatoris– o contra la salut pública –tràfic de drogues. També hi ha els comptats però terribles casos de mort als fills, als quals habitualment s'utilitza com a mercaderia eliminable per resoldre, sota una percepció patològica, altres conflictes domèstics (desig de venjança contra el marit, o aversió d'aquest contra els fills que una segona dona ha pogut tenir amb una anterior parella).

Però els homes maltractats no poden acudir enlloc. No hi ha associacions que els donen suport, ni hi ha cap sensibilització social pel seu problema. Molts homes no arriben a saber que *també* és un delicte que el maltractament l'apliquen les dones. De fet, qualsevol referència a aquesta qüestió es pot considerar un tabú, i algunes agrupacions feministes fins i tot han posat en dubte aquests abusos i els han comparat amb el molt superior nombre de casos de violència contra la dona. Fins i tot, s'ha arribat a considerar que aquesta és "la quota", o el preu que han de pagar els homes per la gravetat i extensió dels exemples de maltractaments contra la dona.

Hi ha altres motius perquè no es denuncien els casos d'agressió psicològica o física contra el cònjuge masculí. El més obvi, en una societat encara masculista, és que això... resulta ridícul. El somriure sardònic del policia que replega la denúncia, la cara de pomes agres del metge que l'atén per curar-li les ferides, els comentaris en veu baixa dels veïns, la mirada avergonyida i humiliada que tornaria l'espill cada matí, componen un quadre massa difícil de pair per a un home que, en aquest nou segle, és encara presoner de l'anterior.

Una altre motiu és que molts homes, davant d'una possible agressió continuada de la dona, contesten amb un esclat de fúria que pot arribar a concretar-se en l'assassinat. "Al costat de casa meua, jo vaig viure un de molt gros", recorda Consol, de Catarroja, l'Horta, rememorant un exemple precís d'aquesta mena de casos. "La parella tenia tres

Les dones necessiten una provocació molt més greu que l'home per a exercir la violència

fills; al principi es volien, però les coses començaren a complicar-se a mesura que el temps passava, l'amor s'apagava i augmentaven els problemes econòmics; ell era un home molt poca cosa per a ella, que era molt més dura, molt més segura; i un dia, la dona li va pegar." "Li cridava que a quina mala hora s'havia casat amb ell, que tant de bo estiguera amb un home de veres, perquè ell era un dèbil i un marieta... i una nit ell va agafar una escopeta i la va matar d'un tret als budells." L'home va anar a presó. Als anys, va eixir i es va suïcidar. Cap dels fills no el va plorar.

No obstant això, sí que hi ha denúncies, perquè el raciocini, i la societat de la llei, sembla que va imposant-se a la por castradora i a la revenja atàvica. L'Associació d'Homes per la Igualtat de Gènere, organització que es mostra tan en contra del maltractament d'homes com de dones, i postula la figura de "persona maltractada" per damunt de la diferència de gènere, ha fet públic que un 17% de les denúncies de maltractaments corresponen a homes, i que dos de cada cinc víctimes d'homicidis domèstics del nostre país són homes.

En un seminari sobre agressions familiars ocultes celebrat a Saragossa en la tardor de 2001, Jeannine de Vrieze, inspectora principal de la policia belga en l'àrea delictiva de família i joventut, va assegurar que en els països occidentals es minimitza i s'oculta a l'opinió pública la gravetat dels casos de violència a la llar contra homes. La criminòloga va recordar que l'any 1997, segons xifres d'Interior, es varen registrar a l'estat espanyol 114 homicidis conjugals, amb 23 homes morts. El 2001, la xifra era de 111 crims, i de 44 homes morts. L'any 2000, a més a més, els homes havien denunciat 148 agressions amb lesions, 2.811 sense ferides i 11.492 casos de maltractament psicològics. Aquests darrers exemples són els més habituals, i,

en moltes ocasions, els de major crueltat. També es dona una circumstància curiosa: els actes de violència femenina continuen sent esporàdics i molt més escassos que els comesos per homes, però han crescut en elements de brutalitat, i han minvat en subtileza mòrbida.

El punyal a la mà. Abans era el verí, en totes les modalitats imaginables, l'arma homicida utilitzada per les mestresses de casa. Ara no. Ara és l'arma blanca, aquella que més té a mà, i la que resulta més efectiva i contundent. El psicòleg criminalista Vicente Garrido, autor d'estudis divulgatius sobre violència com ara *El psicòpata* o *Amores que matan*, assegura que "la dona té una major inhibició que l'home envers els actes violents; per tant, habitualment, ha de sentir que té raons molt poderoses per exercir la violència". "Tant des del punt de vista biològic com del de la socialització, les dones tenen més capacitat d'empatia i necessiten d'una provocació més intolerable que l'home per a arribar a la violència, o necessiten patir una patologia més greu." Això explicaria el menor nombre de dones psicòpates. "Practiquen més la violència defensiva que l'homicida, és a dir, amb planificació, i els assassinats de fills són molt poc habituals: abans es donaven molt per honor –per ocultar un embaràs–, i avui impliquen profunds trastorns de personalitat." Quant a casos de violència delictiva mafiosa o juvenil, que de tant en tant esguiten la premsa, Garrido apunta que acostumen a donar-se "per l'emulació del paper de l'home que es dona en l'espectre relacionat amb la delinqüència". El psicòleg acaba recordant que la igualtat social, això no obstant, té poc a veure amb la predisposició dels sexes envers la violència. "Això no ho ha de confondre ningú", conclou.

Joan M. Oleague